HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואמר רחמנא איש (א) איש אתה צריך לחזור עליו אם יש לו גואלין ואם לאו קטן אי אתה צריך לחזור עליו בידוע שאין לו גואלין איתיביה אביי [1]איש אין לי אלא איש בן ט' שנים ויום אחד שראוי לביאה מניין ת"ל ואיש א"ל יש לו ואינו מוליד כתבואה שלא הביאה שליש דמי דבי חזקיה תנא [2]וכי יזיד איש איש מזיד ומזריע ואין קטן מזיד ומזריע א"ל רב מרדכי לרב אשי [ב]מאי משמע דהאי מזיד לישנא דבשולי הוא דכתיב [3]ויזד יעקב נזיד [ג]והא תנא דבי ר' ישמעאל [4]בן ולא אב היכי דמי אילימא דאיעבר בתר דאייתי שתי שערות ואוליד מקמי דלקיף זקן מי איכא שהות כולי האי והא א"ר כרוספדאי [ב]כל ימיו של בן סורר ומורה אינו אלא ג' חדשים בלבד אלא לאו דאיעבר מקמי דלייתי שתי שערות ואוליד מקמיה דלקיף זקן וש"מ קטן מוליד לא לעולם דאיעבר בתר דאייתי שתי שערות ואוליד בתר דאקיף זקן ודקא קשיא דרבי כרוספדאי כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא בן ולא הראוי לקרותו אב גופא אמר ר' כרוספדאי א"ר שבתי כל ימיו של בן סורר ומורה אינן אלא ג' חדשים בלבד והאנן תנן משיביא שתי שערות ועד שיקיף זקן [ג]הקיף זקן אע"ג דלא מלו ג' חדשים מלו ג' חדשים אע"ג דלא הקיף יתיב רבי יעקב מנהר פקוד קמיה דרבינא ויתיב וקאמר משמיה דרב הונא בריה דרב יהושע ש"מ מדרבי כרוספדאי א"ר שבתי יולדת לשבעה אין עוברה ניכר לשליש ימיה דאי ס"ד עוברה ניכר לשליש ימיה למה לי ג' בתרי ותילתא סגיא א"ל לעולם אימא לך (ד)עוברה ניכר לשליש ימיה זיל בתר רובא אמרוה קמיה דרב הונא בריה דרב יהושע אמר ליה ובדיני נפשות מי אזלינן בתר רובא התורה אמרה [5]ושפטו העדה והצילו העדה ואת אמרת זיל בתר רובא אהדרוה קמיה דרבינא א"ל ובדיני נפשות לא אזלינן בתר רובא והתנן (ה)אחד אומר בשנים בחדש ואחד אומר בג' עדותן קיימת שזה יודע בעיבורו של חדש וזה אינו יודע ואי ס"ד לא אמרינן זיל בתר רובא נימא הני דוקא קא מסהדי ואכחושי הוא דקא מכחשי אהדדי אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא ורובא דאינשי עבדי דטעו בעיבורא דירחא אמר רבי ירמיה מדפתי אף אנן נמי תנינא (ו)בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה ואם בא עליה יבם קנאה וחייבין עליה משום אשת איש ומטמא את בועלה לטמא משכב התחתון כעליון נישאת לכהן אוכלת בתרומה בא עליה אחד מן הפסולין פסלה מן הכהונה ואם בא עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה מומתין עליה והיא פטורה ואמאי

ואמר רחמנא איש. ולא כתיב ואם אין לו גואל מאי טעמא כתיב איש אלא משום דכתיב ואם דמשמע פעמים שיש לו יורשים ולהכי כתיב איש ללמדך איש הוא דאיכא לספוקי שמא יוליד בנים משנתגייר ואינך רשאי להפקיע קרן שלו ולתתו לכהן עד שתדע שאין לו יורשים אבל קטן גר מסתמא גזל שלו שנשבע עליו ישראל לשקר לכהן הוא בידוע שאין לו גואלים: **איש.** גבי שפחה חרופה כתיב (ויקרא יט) ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע וגו': **שלא הביאה שליש.** שאם אתה זורעה אינה מצמחת: **וכי יזיד.** מדאפקיה בלשון מזיד ולא כתוב וכי ירשיע איש למימר דרוש ביה נמי האי מזיד מבשל: **בן ולא אב.** לגבי בן סורר ומורה בן ולא אב וקס"ד דממעיט בן שכבר נולד לו בן דשוב אינו נעשה בן סורר ומורה ואי קטן לא מוליד ה"ד דאיצטריך למעוטי: **אי נימא דאיעברא.** אמיה מהאי בתר דאייתי שתי שערות ושיהא בו ט' חדשים להקיף זקן ובתוך כך נולד בן וקא ממעט קרא דאע"ג דראוי הוא לבן סורר ומורה נפטר בשביל שנולד לו בן: **והא א"ר כרוספדאי.** כל ימיו של בן סורר ומורה אינן אלא שלשה חדשים בלבד ואע"ג דלא הקיף זקן אינו נעשה בן סורר ומורה לאחר ג' חדשים לאחר שהביא שתי שערות והשתא לא דייק טעמא דרבי כרוספדאי מהיכא ולקמן בעינן ליה מיהו קרא לא צריך למעוטי דאפילו לא אב הוא יהא מפטר בג' חדשים: **אלא לאו.** כי איצטריך למעוטי כגון דאוליד מקמי ג' חדשים בתר שתי שערות ועל כרחיך איעברא ו' חדשים מקמי דאייתי ב' שערות ואוליד מקמי דאקיף זקן וג' חדשים נמי לא עברו עליו ושמע מינה קטן מוליד: **לא לעולם דאיעבר בתר דאייתי שתי שערות וכו'.** והאי דקאמר רבי ישמעאל בן ולא אב לא כשילדתו אמו כבר לבנו קא ממעט דבלאו הכי מפטר מדין בן סורר ומורה או בג' חדשים או בהקפת זקן: **אלא כי אתא רב דימי.** פרשה לדתנא דבי רבי ישמעאל דאתא לאשמועינן האי דרבי כרוספדאי דמי שעברו עליו ג' חדשים לאחר שהביא שתי שערות פטור וה"ק בן ולא הראוי להיות אב והיינו לאחר ג' חדשים אחר שהביא שערות שראוי להיות העובר ניכר אם היה בא על האשה משהביא שתי שערות והיא מתעברת: **והא אנן תנן עד שיקיף.** אבל בג' חדשים לא מיפטר: **הקיף.** אשמועינן מתני' דמפטר אפי' ממהר להקיף מקמי דמלוי ורבי כרוספדאי אשמעינן מלוי אע"ג דלא הקיף ונפקא לן מדתנא דבי ר' ישמעאל בן ולא הראוי להיות אב: **ש"מ.** מדלא קרי ליה ראוי לקרותו אב עד ג' חדשים ש"מ אפי' אשתו היתה יולדת לשבעה אינו ניכר בפחות מג' חדשים דאי לשליש ימים ניכר בתרי ירחי ותילתא נפטר כל אדם מדין סורר ומורה דהא ראוי לקרותו אב ונפקא מינה לאשה שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים ונשאת ונתעברה ספק מן הראשון ספק מן האחרון אם הוכר עוברה לב' חדשים ושליש לנשואי האחרון ודאי מן הראשון דאפילו היא עתידה לילד לשבעה לאחרון לא היה ניכר לשליש ימיה: **זיל בתר רובא.** להכי לא מפטר כל אדם בתרי ירחי ותילתא לאחר הבאת שתי שערות דלא קרינן ביה ראוי דאזלינן בתר רוב נשים שיולדות לט' ואין עוברה ניכר בפחות מג' חדשים: **והצילו העדה.** לדונו לזכות ואנן מצינן למפטריה משום האי טעמא דראוי להיות אב ביולדת לז' ואת אמרת זיל בתר רובא ולא מפטר עד שראוי לקרותו אב ביולדת לט' כרוב נשים: **בעבורו של חדש.** שהיה חדש שעבר מלא ור"ח ביום ל"א וזה שאמר בג' סבור שהחדש שעבר חסר וחשב ר"ח מיום ל': **ואי לא אזלינן בתר רובא.** דאינשי דעבידי דטעו בעבורא דירחא אמאי מצרפין לסהדותייהו וקטלינן ליה להאי נימא לא טעה אלא האי דוקא ג' אמר והאי דוקא אמר שנים ואין עדותן מכוונת ליום אחד: **אף אנן נמי תנינא.** דאזלינן בתר רובא וקטלינן: **מתקדשת בביאה.** אם מסרה אביה לאחד לבא עליה לשום קדושין אבל לא מדעת עצמה דאין מעשה קטנה כלום: **קנאה.** ליורשה וליטמא לה ולצאת בגט ובלא חליצה ובלבד ° שיקבל אביה את גיטה: **וחייבין עליה משום אשת איש.** אם קבל אביה קדושיה מאיש אחד ובא עליה איש אחר: **ומטמאה את בועלה.** בנדתה: **לטמא משכב התחתון כעליון.** כבר פירשתיו בפ' ד' מיתות (לעיל דף נה:) שיהא תחתונו כעליונו של זב שמטמא אוכלין ומשקין אפילו לא נגע בו מפני ששכב עליו אבל פחותה מבת שלש הבא עליה בנדותה אינו כבועל נדה אלא כנוגע בנדה ואין משכבו מטמא אפילו אוכלין ומשקין אפילו נגע בו דנוגע בנדה אינו אלא ראשון לטומאה ואינו מטמא כלים ואפילו נגע וכ"ש דאינו מטמא משכב בלא נגיעה: **נשאת לכהן.** ע"י קדושי אביה ואמרו רבנן אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה [כתובות נז:] וזו אם נכנסה לחופה אוכלת אבל פחותה מכן אפילו נכנסה לחופה אינה אוכלת אע"ג דגדולה כיון שנכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה אוכלת אלמא לאו בביאה תליא מילתא אלא בחופה מיהו ראויה לביאה בעינן וכל שאין לה ביאה אין לה חופה: **בא עליה אחד מן הפסולין.** כגון כותי חלל נתין וממזר עשאה חללה ופסלה כדאמרינן ביבמות (דף סח.) כי תהיה לאיש זר [ויקרא כב] כיון שנבעלה לפסול לה פסלה: **והיא פטורה.** מפני שהיא קטנה ואינה בת עונשין. קתני מיהא חייבין עליה משום אשת איש וקס"ד חייבין מיתה קאמר ובמזיד:

ואמאי

בידוע שאין לו גואלים. וא"ת דמשמע דקטן בידוע שאין לו גואלים משום דאינו מוליד וכן בפ' אין בין המודר (נדרים דף לה:) זאת תורת היולדת בין גדולה בין קטנה ופריך קטנה בת לידה היא מאי קושיא הא אמרינן לקמן בשמעתין דורות הראשונים היו מולידין בח' שנים ויש לומר דאף ע"פ שבדורות האחרונים נתנו חכמים סימן להבאת שערות לקטנה בת י"ב שנה ויום אחד ולקטן בן י"ג שנה ויום אחד בדורות הראשונים שהיו ממהרים להביא שערות היה זמן גדלות מקודם הרבה והא דקאמר לקמן וכי עבד בצלאל משכן בר י"ג שנה הוה דכתיב איש איש ממלאכתו התם רוצה להוכיח על דורות הראשונים דאפילו כי אזלת בתר דורות דהשתא לפי שלא תרצה להוכיח שנחשבים גדולים בפחות א"כ בעל כרחיך בר תליסר שנין הוה: **אחד** אומר בשנים בחדש. פירשתיה לעיל בפרק היו בודקין (דף מא:) ד"ה שזה: **בת** ג' שנים ויום אחד. פירשתי בפ' ארבע מיתות (לעיל נה:):

דל

מסורת הש"ס

א) [ב"ק קט:], ב) [סוטה יא. ע"ש], ג) גירסת רש"ל איני והא, ד) [יבמות לז.], ה) לעיל מ. [פסחים יא:], ו) לעיל נה: יבמות נז: קידושין י. נדה מד:,

◆

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ כִּי יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה שִׁכְבַת זֶרַע וְהִוא שִׁפְחָה נֶחֱרֶפֶת לְאִישׁ וְהָפְדֵּה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חֻפְשָׁה לֹא נִתַּן לָהּ בִּקֹּרֶת תִּהְיֶה לֹא יוּמְתוּ כִּי לֹא חֻפָּשָׁה: ויקרא יט כ
2. וְכִי יָזִד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהָרְגוֹ בְעָרְמָה מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ לָמוּת: שמות כא יד
3. וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף: בראשית כה כט
4. כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם: דברים כא יח
5. וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה: וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: במדבר לה כד-כה

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה קנאה וכו' שיקבל אביה את גיטה. עיין יבמות דף קט ע"א ברש"י ד"ה קטנה שהשיאה ובקידושין דף מג ע"ב ברש"י ד"ה היא ואביה. ובקידושין דף י ע"א תוס' ד"ה ומקבל:

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ח מהלכות גזלה הל' ז סמג עשין עג (טוש"מ סי' שסז):

ז ב ג מיי' פ"ז מהל' ממרים הלכה ו סמג לאוין רכ:

◆

מוסף רש"י

איש אתה צריך לחזור עליו. ולשאול אם יש לו בנים קודם שתתנהו לכהן, קטן שאין איש בידוע שאין לו בנים יתנהו לכהנים, ומהכא נפקא לן דקטן לאו בר אולודי הוא (ב"ק קט:). **עוברה ניכר לשליש ימיה.** דכתיב (בראשית לח) ויהי כמשלש חדשים (יבמות לז.). **אחד אומר בשנים בחדש.** הרג זה את הנפש, ואחד מן העדים אומר בשלשה בחדש, עדותן קיימת, וב"ד היו בודקין אותן בשבע חקירות, וכיון דהשוו שניהן לומר בשלישי או ברביעי, וכשבדקום איזה יום בחדש אמר זה בשני וזה אמר בשלישי, שניהן על יום אחד העידו, אלא שזה ידע בעיבורו של חדש, שחדש שעבר מלא והוקבע ר"ח ביום שלשים ואחד, וזה שאמר בשנים בחדש ידע בו, וזה שאמר שלשה סבור שהוקבע ביום שלשים, והואיל ויש טועין בכך, אע"פ שמצווין אנו לחלק את עדותן כדי שתתבטל, להציל את הנפש, אין בידינו כח לחלקו (פסחים יא:). **בת שלש שנים ויום אחד.** ביאתה ביאה לכל דבר (נדה מד:) קים להו לרבנן דשוב אין בתוליה חוזרין ומאז היא ראויה לביאה (לעיל נה:) אבל פחות מכאן כנותן אצבע בעין ואינה ביאה (קדושין י.). **מתקדשת בביאה.** מדעת האב (שם) ע"י אביה אם מסרה אביה לאחר לבא עליה לשם קדושין דהאב זכאי בבתו בקדושיה דכתיב את בתי נתתי לאיש הזה, אבל היא עצמה ואמה ואחיה כשהיא יתומה אין בה קדושי תורה אלא רבנן הוא דתקון ולא הצריכוה גט אלא מיאון בעלמא (לעיל נה:). **ואם בא עליה יבם קנאה.** וזכה בנכסי אחיו ליורשה ולטמא לה (נדה מד:) ואם רצה להוציאה מוציאה בגט (קדושין י.) ויצאה ידי יבום ומתגרשת הימנו בגט ומקבלו אביה ואינה צריכה חליצה, דהא בביאת יבם תלה רחמנא, דכיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר שמגרשה בגט וזה הרי בא עליה, אבל פחות משלש שנים אינה ביאה ואינה נקנית לו ואם בא לגרשה בגט אינו יכול, אלא ימתין עד שתהא בת שלש שנים ויום אחד ויבעול, או עד שתביא ב' שערות ותחלוץ (לעיל נה:). **וחייבים עליה משום אשת איש.** אם קיבל בה אביה קדושין מזה ובא אחר עליה נהרג, דביאתה ביאה (נדה מד: וכעי"ז קדושין י. ולעיל נה:) אבל פחות מבת שלש, נהי דקדושי כסף שלה קדושין הן לחייב עליה לאחר שלש, אבל הבא עליה בתוך שלש לא נתחייב, אע"פ שהיא אשת איש, דלאו ביאה היא (לעיל נה:). **ומטמאה את בועלה.** כשהיא נדה שבעת ימים כדכתיב (ויקרא טו) ותהי נדתה עליו (קדושין י.). דקי"ל (נדה לב.) מריבויא דוי"ו ואשה כי תהיה זבה לרבות תינוקת בת יום אחד שמטמאה בנדתה, ומיהו כי מטמאה בנדה במגע ובמדרס הוא דמטמאה טהרות ואדם וכלים כשאר נדה, אבל בא עליה בתוך שלש אינה מטמאתו טומאת שבעה כבועל נדה דכתיב ביה ותהי נדתה עליו, אלא הרי הוא כנוגע בעלמא לטומאת ערב, משום דלאו ביאה היא, אבל בת שלש מטמאתו כדין בועל נדה (לעיל נה:). **לטמא משכב תחתון כעליון.** תחתון של בועל נדה כעליונו של זב (נדה מד:) שמטמא אוכלין ומשקין ואין מטמא אדם וכלים כתחתון של נדה עצמה שהוא קרוי מדרס ואב הטומאה (יבמות נז:) שאין משכבו של בועל נדה חמור כמשכב נדה וכמשכב זב שנעשים אב הטומאה לטמא אדם וכלים, דכתיב בהו וכל אשר יגע במשכבה, אלא הרי הוא כעליונו של זב, בגד שנישא על גבי הזב, שאינו אלא ראשון לטומאה ואינו מטמא אדם וכלים אלא אוכלין ומשקין (לעיל נה: וכעי"ז קדושין י:). **נשאת לכהן אוכלת בתרומה.** אבל פחות מבת שלש אע"פ שקדושיה קדושין ע"י אביה, הואיל ואין ביאתה ביאה אין חופתה חופה והויא לה כארוסה, דאע"ג דקנין כספו הוא אמרו רבנן אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה (לעיל נה:). **בא עליה אחד מן הפסולין.** כגון חלל נתין וממזר או אלמנה לכהן גדול (יבמות נז:). **פסלה.** מתרומת בית אביה אם היא בת כהן, כדתניא מנין לכהנת לויה וישראלית שבא עליהן כו' ת"ל כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה (נדה מד: וכעי"ז לעיל נה:). **אחד מכל העריות.** כגון אביה או חמיה (נדה מד:).